Praptaki

Praptaki (Archaeornithes) – wymarła podgromada obejmująca prymitywne, podobne do gadów ptaki. Stanowią grad ewolucyjny utworzony na podstawie znanych, kopalnych form przejściowych, prymitywnych ptaków o cechach pośrednich pomiędzy dinozaurzymi przodkami ptaków, a ich współczesnymi przedstawicielami.

Skamieniałości praptaków były słabo poznane aż do końca XX wieku. Te znane dzielono na ptaki o dość nowoczesnej budowie ciała, zrośniętej klatce piersiowej oraz mostku z grzebieniem oraz *Urvogels* (archeopteryksy), znane wtedy z *fossillagerstätte* Solnhofen (późna kreda). Morfologiczne i anatomiczne różnice między tymi dwiema grupami były tak wyraziste, że dla ptaków drugiej grupy utworzono podgromadę Archaeornithes.

Wraz z odkryciem kilku dobrze zachowanych skamielin na przełomie XX/XXI wieku znacząco wzrosła wiedza dotycząca ewolucji ptaków[1]. Ewolucja przymiotów ptaków nowoczesnych, takich jak zwarte ciało, skrzydła bez pazurów i obecność skrzydełka, wykazywała cechy gradacji. Archaeornithes dzielą się na nachodzące się nawzajem monofiletyczne grupy, zaś sama nazwa taksonu rzadko bywa używana.

Archaeornithes	
Gadow, 1893	
Wyobrażenie archeopteryksa, ok. 1916	
Systematyka	
Domena	eukarionty
Królestwo	zwierzęta
Typ	strunowce
Podtyp	kręgowce
Gromada	ptaki
Podgromada	Archaeornithes

Wśród żyjących przedstawicieli ptaków nowoczesnych pazury na skrzydłach występują np. u hoacyna (*Opisthocomus hoazin*), u których młode wyposażone są w dwa pazury wyrastające ze stawu nadgarstkowego. Przydają im się one podczas wspinaczki. Pazur na skrzydle mają też młode kokoszki (*Gallinula chloropus*)[2] oraz np. dorosłe, paleognatyczne nieloty kazuary hełmiaste (*Casuarius casuarius*)[3].

Systematyka

Kladogram Avialae bazujący na badaniach filogenetycznych Lefèvre *et al.*, 2014[4]:

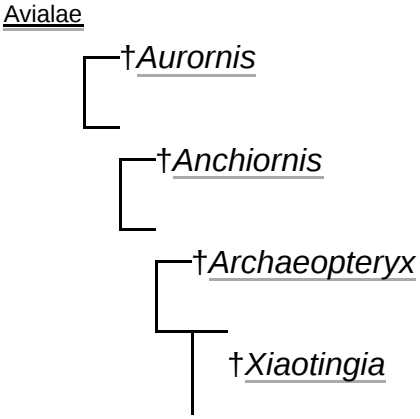

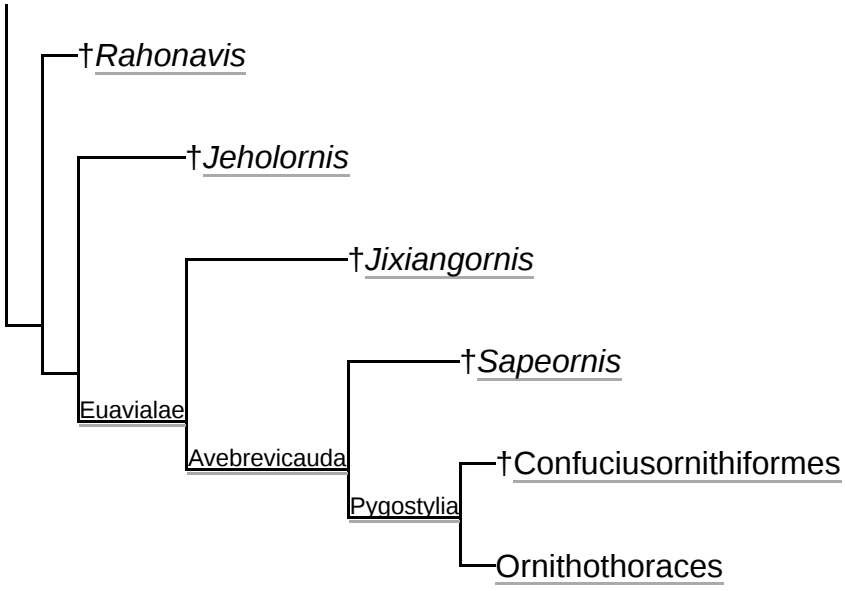

W tradycyjnej klasyfikacji wyróżnia się dwie podgromady ptaków; prócz praptaków są to ptaki nowoczesne (Neornithes) o krótkim, bardziej współczesnym ogonie. Tę klasyfikację opracował Hans Friedrich Gadow w 1893, a zastosował ją także Alfred Romer (1933) i inni autorzy XX wieku[5]. Inne mezozoiczne ptaki, jak uzębione, lecz poza tym bardziej „nowoczesne" hesperornisy, włączono do ptaków nowoczesnych, do własnego nadrzędu Odontognathae (ptaki uzębione)[6].

Według Alfreda Romera praptaki charakteryzują się obecnością pazurów na skrzydle, podobną do gadziej klatką piersiową bez grzebienia mostka i obecnością długiego kostnego ogona[7]. Wyróżniano wśród nich wtedy *Archaeopteryx* i *Archaeornis*[8], które są obecnie uznawane za jeden gatunek, *Archaeopteryx lithographica*, przy czym nazwa *Archaeornis* odnosiła się do berlińskiego okazu archeopteryksa[9].

Zarówno Confuciusornithidae, jak i Enantiornithes odkryto około 100 lat po podziale ptaków przez Gadowa. Plasują się między opisem Romera dotyczącym Archaeornithes, a tym opisującym Neornithes; istotnie, miały pazury na skrzydłach, jednak posiadały zredukowane ogony osadzone na pygostylu w kształcie pręta (u Neornithes ma on kształt lemiesza) i niewielki grzebień mostka[6].

Rzadko używany w paleontologii termin został na nowo wprowadzony w obieg przez ornitologów (Livezey i Zusi) w 2007 jako nazwa dla grupy obejmującej Archaeopterygidae i Confuciusornithidae[10].

Przypisy

1. Monastersky, R.. *Evolution's fast track toward slow flight* (http://web.archive.org/web/20120210012720/http://www.sciencenews.org/pages/pdfs/data/1996/150-05/15005-10.pdf). „Science News". 150 (5), s. 71, 1996. [zarchiwizowane z adresu (http://www.sciencenews.org/pages/pdfs/data/1996/150-05/15005-10.pdf) 2012-02-10].
2. Michael de L. Brooke & John A. Horsfall: Opisthocomidae. W: *Ptaki. Wszystkie rodziny świata*. Buchmann, 2010, s. 319. ISBN 978-83-7670-263-6.
3. A. S. Saber & H. Hassanin. *Some Morphological Studies on the Wing and foot of the Southern Cassowary (*Casuarius casuarius*)* (http://www.vetanat.com/v13-pdf/2.pdf). „Journal of Veterinary Anatomy". 7 (2), s. 17–32, 2014.
4. Lefèvre, U.; Hu, D.; Escuillié, F. O.; Dyke, G. & Godefroit, P.. *A new long-tailed basal bird from the Lower Cretaceous of north-eastern China*. „Biological Journal of the Linnean Society". 113 (3), s. 790-804, 2014. DOI: 10.1111/bij.12343 (https://doi.org/10.1111/bij.12343).
5. Romer, A.S.: *Vertebrate Paleontology*. University of Chicago Press, 1933 (wydanie 3. z 1966).

6. Gauthier, Jacques, de Queiroz, Kevin (2001). *Feathered dinosaurs, flying dinosaurs, crown dinosaurs, and the name 'Aves'* w: *New Perspective on the Origin and Evolution of Birds: Proceedings of the International Symposium in Honor of John H. Ostrom*. Yale Peabody Museum. Yale University. New Haven, Conn. USA
7. Romer, A. S. & Parsons, T. S.: *The Vertebrate Body*. Wyd. 6. Saunders: 1985.
8. Archaeornithes (http://www.merriam-webster.com/dictionary/archaeornithes). W: *Merriam-Webster online dictionary* [on-line]. www.merriam-webster.com. [dostęp 15 listopada 2015].
9. Archaeopteryx *turns out to be singular bird of a feather* (http://www.newscientist.com/article/mg18224432.300-archaeopteryx-turns-out-to-be-singular-bird-of-a-feather.html). „New Scientist". 2443, 17 kwietnia 2004.
10. Livezey, B.C. & Zusi, R.L.. *Higher-order phylogeny of modern birds (Theropoda, Aves: Neornithes) based on comparative anatomy. II. Analysis and discussion.*. „Zoological Journal of the Linnean Society". 149 (1), s. 1-95, 2007.

Źródło: „https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Praptaki&oldid=59810778"

Tę stronę ostatnio edytowano 17 maj 2020, 08:59. Tekst udostępniany na licencji Creative Commons: uznanie autorstwa, na tych samych warunkach (http:https://creativecommons.org/licenses/by-sa/3.0/deed.pl), z możliwością obowiązywania dodatkowych ograniczeń. Zobacz szczegółowe informacje o warunkach korzystania (http:https://foundation.wikimedia.org/wiki/Warunki_korzystania).